

Jan Miodek

Wrocław, Uniwersytet Wrocławski

Awatar i update'owanie, czyli rzeczywistość elektroniczna w codziennym komunikacyjnym obcowaniu

Słowa kluczowe: e-rzeczywistość, awatar, reset, update.

«Pierwszą przeszkodę ludzie pokonują, tworząc avatary — klony Na'vi, którymi Ziemia może kierować myślą» — czytam w opisie filmu Jamesa Camerona *Avatar*¹), «To nie żywa kobieta, ale komputerowy awatar, choć wszyscy pozostali aktorzy w tej reklamie to ludzie z krwi i kości» — w jednym z artykułów Krzysztofa Vargi²). «Nowi władcy są awatarami samej historii i dlatego zawsze muszą mieć rację» — napisał w jednym ze swoich tekstów wybitny filozof Krzysztof Michalski, zmarły w roku 2013³).

W artykule Jarosława Makowskiego z kolei znajduję zdanie: «Nowoczesne państwo tworzy się w działaniu, przez kontakt z ludźmi. Codziennie się update'uje. Tylko tak może realizować swoje kluczowe zadanie — służbę obywatelom»⁴).

A teraz dwa nagłówki: «Jak e-czytać, żeby nie zgłupieć»⁵) i «baczynski.edu.pl»⁶).

Wreszcie — nagłówek z *Polityki*: «Skasowany reset» i interpretujący go podtytuł: «Śmierć prawnika w areszcie i adoptowanego dziecka w rozgrzanym aucie — kolejne zgony przesądają dziś o stosunkach między Moskwą i Waszyngtonem»⁷), a także z *Tygodnika Powszechnego*: «Kopiuj–wklej»⁸) (artykuł komentujący list biskupów do księży z okazji Wielkiego Czwartku).

Zgromadziłem tutaj aż tyle fragmentów prasowych, by pokazać, jak bardzo rzeczywistość elektroniczna zmieniła nasze zachowania stylistyczne, jak nieustannie generuje takie pomysły, które nie przyszłyby nam do głowy jeszcze 20–25 lat temu. Nie przyszłyby, bośmy w ogóle nie znali słów, które są ich językowym źródłem!

Avatar — nieobecny jeszcze w słownikach ogólnych języka polskiego i wyrazów obcych, zarejestrowany już w słownikach ortograficznych, na przykład w *Wielkim słowniku ortograficznym PWN z wyjaśniającym dopiskiem «tożsamość internetowa»*⁹), w Wikipedii definiowany

1) *Telemagazyn*, 1–7 marca 2013, s. 4.

2) *Gazeta Wyborcza*, 16–17 marca 2013, s. 17.

3) *Gazeta Wyborcza*, 23–24 lutego 2013, s. 26.

4) *Ibid.*, s. 16.

5) *Gazeta Wyborcza*, 13 marca 2013.

6) *Tygodnik Powszechny*, 24 marca 2013.

7) *Polityka*, 20–26 marca 2013.

8) *Tygodnik Powszechny*, 7 kwietnia 2013.

9) *Wielki słownik ortograficzny PWN z zasadami pisowni i interpunkcji*, red. E. Polański, wyd. 3, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2010, s. 43.

jako «reprezentant uczestników światów wirtualnych» (od sanskryckiego słowa *awatara* — w hinduizmie wcielenie bóstwa, które zstępuje z nieba na ziemię w postaci śmiertelnej: ludzkiej, zwierzęcej lub mieszanej) — w pierwszych dwu zdaniach pierwszego akapitu niniejszego szkicu użyty został w kontekście szeroko pojętej rzeczywistości elektronicznej, można powiedzieć: w swym prymarnym polu znaczeniowym, w trzecim już jednak zdaniu poza ten obszar wyszedł, stając się podstawą metaforycznej konstrukcji: *nowi władcy są awatarami samej historii*.

Kwintesencją Polski i polszczyzny ostatnich lat — nie waham się użyć takiego sformułowania — jest też *update'owanie* z drugiego akapitu. Oto od podstawy *update* 'aktualizacja programu komputerowego'¹⁰⁾ publicysta stworzył czasownik *update'ować* i użył go zamiast tradycyjnych form języka ogólnego *aktualizować się* albo *uwiarygodniać się*, korzystając zarazem z przeogromnych możliwości słowotwórczych naszego języka (przeczytałem niedawno w jednej z gazet, że «coraz chętniej e-PIT-ujemy»; formacja *e-PIT-ować* kumuluje w sobie jakże rozbudowaną treść: 'rozliczamy się z fiskusem, coraz chętniej drogą elektroniczną przekazując PIT urzędowi skarbowemu').

Jeśli zacytowane *update'owanie* trzeba na razie uznać za okazjonalizm, to z całą pewnością nie jest nim *reset* z nagłówka «Skasowany reset». Ten elektroniczny termin — 'ponowne uruchomienie systemu operacyjnego komputera'¹¹⁾ — i utworzony od niego czasownik *resetować* w polszczyźnie ogólnej coraz częściej funkcjonują jako warianty tradycyjnych określeń *zregenerować się*, *odnowić*, *wrócić do sił*, *do pełnej sprawności*, *zrelaksować się*, *odpocząć* (*jej mózg musi się teraz zresetować* — usłyszałem niedawno od znajomego, opowiadającego mi o wylewie krwi do mózgu żony; *czy wasze serduszka są zresetowane, gotowe do przyjęcia Pana Jezusa?* — z takim pytaniem zwrócił się do dzieci ksiądz w czasie uroczystości pierwszokomunijnej w jednej z parafii Dolnego Śląska).

Za wręcz typowy należy uznać nagłówek «Jak e-czytać, żeby nie zgłupieć» — z *e-czytać*, czyli 'czytać elektronicznie'. Morfologiczny model *e-...* bije przecież obecnie wszelkie rekordy popularności, a pod owe trzy kropki podstawić będzie można wkrótce dosłownie wszystko, bo wszystko wokół nas elektroniczne się staje. Będziemy *e-czytać*, *e-pisać* i *e-zaliczać* (wykłady i ćwiczenia) — tak jak oswojeni jesteśmy ze strukturami typu *e-Polska*, *e-Wrocław*, *e-Kraków*, *e-szkola*, *e-biblioteka*, *e-pracownia*, *e-płyta*, *e-książka*, *e-faktura*, *e-podpis* itp., itd.

Pod nagłówkiem «baczynski.edu.pl» — w tekście artykułu Anity Piotrowskiej — znajdujemy jego uzasadnienie: «Film projektuje zupełnie innego widza: doskonale sprawdzi się jako pomoc naukowa na lekcjach języka polskiego». Jak widzimy, dydaktyczne walory filmu o Krzysztofie Kamilu Baczyńskim wygenerowały pomysł nagłówka — wystylizowanego na adres mailowy portalu edukacyjnego — oczywiście z głównym członem *edu* i z literą *n*, a nie *ń* w zapisie *Baczynski* (i te pomysły zaczynają być odbierane jak standard stylistyczny, por. np. *smiec.pl* — tytuł artykułu o problemie wywozu śmieci, *owies.pl* — tytuł artykułu na temat skupu zbóż¹²⁾).

¹⁰⁾ E. Mańczak-Wohlfeld, *Angielsko-polskie kontakty językowe*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2006, s. 165.

¹¹⁾ *Ibid.*, s. 148.

¹²⁾ Dwa ostatnie przykłady zacytowałem w artykule *Rzeczywistość elektroniczna a język nasz powszedni*, [w:] *Na językoznawczych ścieżkach*. Prace ofiarowane Profesorowi Jerzemu Podrackiemu, red. A. Mikołajczuk, R. Pawelec, Wydawnictwo Naukowe Semper, Warszawa 2007, s. 104.

Wreszcie nagłówek «Kopiuj–wklej» nad artykułem komentującym list biskupów do księży z okazji Wielkiego Czwartku jest nawiązaniem do jednej z najczęstszych powinności przeciętnego użytkownika komputera, a zarazem żartobliwym udosłownieniem «drogi służbowej» kuria biskupia — parafie.

Wszystkie te pomysły są znakiem czasu, a zarazem potwierdzeniem nieograniczonych wręcz możliwości ludzkiej kreatywności językowej, wyobraźni. Są w moim odczuciu nowym i zarazem najbardziej w tej chwili fascynującym obszarem badawczym stylistyki i kultury języka.

Summary

Avatar and updating, i.e. electronic reality in everyday communication

Keywords: e-reality, avatar, reset, update.

The subject of the article is the influence of the electronic reality on the linguistic behavior of contemporary Poles. It gives rise to stylistic ideas which were impossible still 20 or 25 years ago. The author feels these phenomena are the most fascinating research field of stylistics and language use.
